

Ο έμπορος Σταμάτης Ρούφος
ένας ευεργέτης στα μέσα του 18^{ου} αιώνα:
Μορφώνει και προικίζει παιδιά της Λιβαδειάς!

Στο Αρχείο του Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας (Ελληνικό Ινστιτούτο) βρίσκονται έγγραφα της περιόδου 1754 – 1772, που μαρτυρούν για κληροδότημα και διαθήκη του Λιβαδείτη (?) εμπόρου Σταμάτη Ρούφου, γιου Νικολάου. Το σημαντικό ενδιαφέρον που προκύπτει για τη σχέση του με τη Λιβαδειά είναι, ότι ο Σταμάτης Ρούφος με ένα κληροδότημα και με διαθήκη του διαθέτει πόρους για να μορφώσει και προικίσει εκείνη την περίοδο παιδιά της Λιβαδειάς!

Τα έγγραφα του Αρχείου του Ελληνικού Ινστιτούτου

Από τα έγγραφα του Αρχείου, που συντάσσονται τα περισσότερα στα Ιταλικά, αλλά και δύο στα Ελληνικά, προκύπτει το ευεργετικό έργο του Σταμάτη Ρούφου του Νικολάου, αλλά και ειδικότερα το ενδιαφέρον και η φροντίδα του για παιδιά της Λιβαδειάς, τα οποία μόρφωνε και προίκιζε.

Έγγραφο πρώτο.

Συμφωνία διαχείρισης κεφαλαίων και κληροδότημα Σταμάτη Ρούφου
(28 Ιουλίου 175)

Από το έγγραφο φαίνεται ότι ο διαθέτης Σταμάτης Ρούφος κληροδοτεί την περιουσία του στην Ελληνική Κοινότητα της Βενετίας, και η συμφωνία αυτή με την Ελληνική Κοινότητα μετατρέπεται σε διαθήκη μετά το θάνατό του. Στην δεύτερη σελίδα της διαθήκης αυτής μνημονεύεται και επιθυμία του Σταμάτη Ρούφου να διατίθενται χρήματα στους προκρίτους της Λιβαδειάς για την προικοδότηση κάθε χρόνο «...δύο απόρων κορασίδων...»!

Έγγραφο δεύτερο.

Διαθήκη του Σταμάτη Ρούφου του Νικολάου
(Κέρκυρα 13 Δεκεμβρίου 1765).

Κατά την περιγραφή του εγγράφου «...*Ο Σταμάτης Ρούφος του ποτέ Νικολάου που κατοικεί στη συνοικία της μονής του αγίου Φραγκίσκου των Λατίνων στην Κέρκυρα ενώπιον του νοταρίου Μιχαήλ Καλογρίζου συντάσσει τη διαθήκη του. Αφήνει χρηματικά ποσά ... καθώς και σε άλλες εκκλησίες και ιερείς στην Κέρκυρα, για την προικοδότηση απόρων κορασίδων από τη Λιβαδειά, ...*».

Είναι σημαντικές οι πληροφορίες που απορρέουν από το έγγραφο αυτό. Συγκεκριμένα, προκύπτει κατ' αρχάς, ότι ο Σταμάτης Ρούφος για λόγους που αναφέρει σε αυτήν, συντάσσει άλλη διαθήκη στην Κέρκυρα, δέκα έξι χρόνια μετά την διάθεση της περιουσίας του στην Ελληνική Κοινότητα της Βενετίας, όπως στο πρώτο έγγραφο πιο πάνω, αλλά ανακαλώντας ορισμένους όρους από την προηγούμενη. Το σημαντικό είναι ότι δεν ανακαλεί τον όρο χορηγίας χρημάτων για παιδιά της Λιβαδειάς με βάση την πρώτη διαθήκη, του Κληροδοτήματος. Επομένως, η χορηγία της παρούσης διαθήκης διατίθεται από το δωρητή επί πλέον της πρώτης, του Κληροδοτήματος. Είναι αξιοσημείωτο ότι στη διαθήκη αυτή εμφανίζονται ως δικαιούχοι ο αδελφός του Αγγελής και ο γιός αυτού Άγγελος Ρούφος, οι γιοί του ανιψιού του Μπενιζέλου Ρούφου και η κόρη του αδελφού του Λάμπρου, που ζει στη Λιβαδειά! Εδώ επομένως διαφαίνεται ίσως και η σχέση του διαθέτη με τη Λιβαδειά.

Ένα δεύτερο και πιο σπουδαίο γεγονός είναι ότι με τη διαθήκη αυτή διαθέτει πιο συγκεκριμένα πόρους για την προικοδότηση «*3 κορασίδων από τη Λιβαδειά*» κάθε χρόνο, και η χορηγία του αυτή αποτελείται από 20 χρυσά τσεκίνια¹ στην κάθε μία 'άπορη κόρη' ! Στο τέλος δε της σελίδας 3 της διαθήκης αναφέρει ο Σταμάτης Ρούφος «...*αφήνω στην κόρη του αδελφού μου Λάμπρου Ρούφου που ζεί στη Λιβαδειά...*» . Πιο κάτω στην ίδια διαθήκη αφήνει σε εκκλησία χρήματα από τα οποία συμπληρώνει ότι επιθυμεί να προικίζονται κάθε χρόνο 6 άπορες κόρες από τη Λιβαδειά και να λαμβάνουν η κάθε μία ως προίκα 10 χρυσά τσεκίνια. Επομένως, φαίνεται ότι συνολικά προικίζει κάθε χρόνο ο άνθρωπος αυτός εννέα 'άπορες κόρες της Λιβαδειάς' !

Έγγραφο τρίτο

¹ Την περίοδο αυτή το χρυσό βενετικό φλωρί ή χρυσό τσεκίνι ή τσεκίνι βενέτικο ή χρυσό δουκάτο ισοδυναμεί με περίπου 450 άσπρα ή 22 βενετικές λίρες ή σολδία ή 4 γρόσια. Τα 20 χρυσά τσεκίνια είναι ένα σημαντικό ποσόν. Για περισσότερα βλ. Ε. Δ. Λιάτα *Φλωρία δέκα τέσσερα στένουν γρόσια σαράντα. Η κυκλοφορία στον ελληνικό χώρο, 15^{ος}-19^{ος} αιώνας*, Αθήνα 1996, σελ. 243, 244 και 276.

Διαχείριση δωρεάς Σταμάτη Ρούφου (18 Φεβρουαρίου 1767).

Στο έγγραφο αυτό, αναφορά διαχειρήσεως, φαίνεται ότι «...*Η ελληνική Αδελφότητα της Βενετίας επενδύοντας τα κεφάλαια που της δώρισε ο Σταμάτης Ρούφος, αφού κρατά όσα χρήματα δικαιούνται με βάση τη δωρεά, κάθε χρόνο αποδίδει ένα σημαντικό χρηματικό ποσό στον ίδιο - για όσα χρόνια βρισκόταν εν ζωή - και στη συνέχεια στο γιό του Άγγελο. Παράλληλα έστελνε χρήματα στο δάσκαλο που εργαζόταν στο σχολείο που είχε ιδρύσει ο Ιωάννης Ντέκας στην Αθήνα, όπου φοιτούσαν και μαθητές από τη Λιβαδειά, έδινε χρήματα για αγαθοεργίες και για την απελευθέρωση σκλάβων καθώς και για την προικοδότηση δύο άπορων κορασίδων από τη Λιβαδειά...*».

Από την πρώτη σελίδα φαίνεται ότι το Κληροδότημα της Ελληνικής Κοινότητας της Βενετίας, σύμφωνα με την επιθυμία του Σταμάτη Ρούφου, έστελνε χρήματα στο σχολείο που είχε ιδρύσει στην Αθήνα ο Ιωάννης Ντέκας, για να φοιτούν 3 αγόρια από τη Λιβαδειά και «...*να διδάσκονται τα ελληνικά...*».

Αν λάβουμε υπόψη ότι στο σχολείο αυτό φοιτούσαν συνολικά 12 αγόρια κάθε χρόνο², η φοίτηση 3 αγοριών από τη Λιβαδειά αποτελούσε το 25% των φοιτούντων, ποσοστό σημαντικό, που χαρακτηρίζει και την αξία της χορηγίας του Σταμάτη Ρούφου.

Από την Τρίτη σελίδα της αναφοράς διαχείρισης του Κληροδοτήματος, φαίνεται ότι διατίθενται κάθε χρόνο «...*για την προικοδότηση 2 απόρων κορασίδων από τη Λιβαδειά...*» από 100 τσεκίνια στην κάθε μία ! Τα 200 τσεκίνια που το Κληροδότημα πιστοποιεί ότι χορηγεί στις Λιβαδείτισες κόρες αποδεικνύουν την αύξηση της χορηγίας, προφανώς μετά από σωστή διαχείριση της περιουσίας του Κληροδοτήματος και αύξηση των αρχικών κεφαλαίων του Σταμάτη Ρούφου.

Εάν ληφθεί υπόψη και η διαθήκη της Κέρκυρας, τότε προκύπτει ότι τελικά ο Σταμάτης Ρούφος με τις δύο διαθήκες του προικίζει συνολικά ένδεκα ‘*άπορες κόρες της Λιβαδειάς*’ προσφέροντας κάθε χρόνο ένα πολύ σημαντικό ποσόν. Επί πλέον,

² Από το έγγραφο **Εκλογή δασκάλου και επιλογή μαθητών στο σχολείο του Ντέκα στην Αθήνα, (17.8.1767)** του Αρχείου του Ελληνικού Ινστιτούτου μαθαίνουμε ότι «... *Οι έφοροι του σχολείου του Ιωάννη Ντέκα στην Αθήνα εκλέγουν ως νέο δάσκαλο και διευθυντή τον ιερομόναχο Σωφρόνιο Μπαρμπάνο, στον οποίο θα πρέπει να δίνουν κάθε χρόνο 200 δουκάτα για το μισθό του και 25 δουκάτα για τα έξοδα κάθε μαθητή από το κληροδότημα του Ντέκα. Οι μαθητές στο σχολείο ήταν δώδεκα αγόρια και διδάσκονταν τα ελληνικά γράμματα...*».

σπουδάζει 3 αγόρια από τη Λιβαδειά σε σχολείο της Αθήνας. Για τα έξοδα δε του κάθε μαθητή δίνονταν από το κληροδότημα 25 δουκάτα το χρόνο, δηλαδή 75 δουκάτα για τα παιδιά της Λιβαδειάς.

Εγγραφο τέταρτο

Κατάσταση αποδεκτών των κληροδοτημάτων που διαχειριζόταν η ελληνική Κοινότητα [αρχές 19ου αιώνα].

Η περιληπτική περιγραφή του εγγράφου πληροφορεί: «...Στις αρχές του 19ου αιώνα, λόγω της κρίσης στην οποία είχε περιέλθει, η Ελληνική Κοινότητα δεν ήταν πλέον σε θέση να καταβάλει τις οφειλόμενες οικονομικές συνδρομές στους καρπωτές των κληροδοτημάτων, τα οποία διαχειριζόταν... Καθίσταται σαφής η θέληση των ευεργετών να ενισχύσουν κυρίως φτωχούς και φυλακισμένους, δασκάλους και σχολεία, ιερείς και μονές, στις περιοχές των Ιωαννίνων, της Κέρκυρας, της Ζακύνθου, της Κύπρου, των Τρικάλων, της Λειβαδιάς, της Αθήνας, του Σινά, της Δαλματίας και της Ιστρίας...».

Από το έγγραφο αυτό γίνεται φανερό ότι οι δυνατότητες καταβολής των χορηγιών από την Ελληνική Αδελφότητα της Βενετίας έχουν δυσκολέψει το 19^ο αιώνα. Παρόλα αυτά, καταδεικνύεται ότι συνεχίζουν οι χορηγίες στα παιδιά της Λιβαδειάς, όπως επιθυμούσε ο διαθέτης και μεγάλος ευεργέτης τους. Ανεξάρτητα αν τώρα τα χρήματα είναι λιγότερα, φαίνεται ότι τα χρήματα ανέρχονται στα 84,18 τσεκίνια³, και των οποίων συνεχίζεται η διάθεσή τους για τα παιδιά της Λιβαδειάς!

Εγγραφο Πέμπτο

Κατάλογος δωρητών της Ελληνικής Κοινότητας (31 Δεκεμβρίου 1822).

Όπως αναφέρεται στις πληροφορίες του εγγράφου «...ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει 509 ονόματα που προσέφεραν δωρεές ή υπηρέτησαν το ναό του Αγίου Γεωργίου και την ελληνική Κοινότητα από την περίοδο της ίδρυσής της έως το 1825. Οι ιστορικές ειδήσεις, που συνοδεύουν τον κάθε δωρητή, παρέχουν σύντομες πληροφορίες για το χρόνο και το είδος της προσφοράς... ».

Στο ενδιαφέρον σημείο για μας καταγράφεται : «... N 422 «...Stamati Ruffo fil. Nikolo di Livadia testator 19 Juglio 1754. Fascio di capitali di ...1.769.973. Vidola poi a ...1.008.878 , Legati, comemorazioni, d' altro...», που σε μετάφραση σημαίνει «...Ο Σταμάτης Ρούφος από τη Λιβαδειά δωρητής της 19^{ης} Ιουλίου 1754, κατέθεσε

³ Η ισοτιμία όμως ως προς τα άσπρα και γρόσια έχει ανατιμηθεί αρκετά υπέρ του τσεκινιού, βλ. Ε. Δ. Λιάτα Φλωρία δέκα τέσσερα..., σελ. 245.

κεφάλαιο τσεκινίων 1.769.973. Κατέθεσε αργότερα τσεκίνια 1.008.878, για ...
μνημόσυνα, και άλλα...».

Επομένως, από τον κατάλογο αυτόν προκύπτει πιθανολογείται και η καταγωγή του Σταμάτη Ρούφου από τη Λιβαδειά! Επίσης καταγράφεται το τεράστιο ποσόν που διέθεσε με το Κληροδότημα του στην Ελληνική Κοινότητα της Βενετίας.

Εγγραφο έκτο (το μόνο έγγραφο σε ελληνική γλώσσα)

Επιστολή του Ιωάννη Μπενιζέλου, 20 Ιουλίου 1790 Αθήνα.

Διαβάζοντας την επιστολή καταλαβαίνουμε ότι πρόκειται για το δάσκαλο του σχολείου Ντέκα στην Αθήνα, ο οποίος πληρωνόταν από το κληροδότημα Σταμάτη Ρούφου, όπως και οι μαθητές από τη Λιβαδειά, σύμφωνα με το πιο πάνω *Τρίτο Εγγραφο*. Η διαμαρτυρία του Μπενιζέλου έχει να κάνει με κακή διαχείριση του ποσού που τον αφορά, αλλά αφορά και στην υποτροφία των αγοριών της Λιβαδειάς! Από το κληροδότημα Σταμάτη Ρούφου έπρεπε κατά την επιστολή να αποστέλλονται στο σχολείο Ντέκα «...κατ' έτος 500 δουκάτα...», από τον εξουσιοδοτημένο Ιωάννη Λάζαρο. Από τα 500 δουκάτα τα 75 προορίζονταν για τα έξοδα σπουδών των αγοριών της Λιβαδειάς. Η εξουσιοδότηση που είχε κάνει στον Λάζαρο το 1776, λέγει ο Μπενιζέλος δεν ισχύει πλέον, αλλά έχει να εισπράξει χρήματα από το 1788, δηλαδή δεν εξοφλούνταν τα έξοδα στη σχολή Ντέκα τα δύο τελευταία χρόνια.

Επίλογος

Ανεξάρτητα από την αδυναμία εντοπισμού των ιδιαίτερων λόγων, που ίσως οδήγησαν τον Λιβαδείτη (?) εύπορο έμπορο Σταμάτη Νικολάου Ρούφο να δηλώσει την επιθυμία του για την προικοδότηση 'απόρων κορασίδων' και τη μόρφωση αγοριών της Λιβαδειάς σε δύο διαθήκες, το γεγονός αποτελεί χειρονομία ιδιαίτερης σημασίας και κατ' ελάχιστο ερμηνεύεται ως μία σημαντική για τη Λιβαδειά και για την εποχή ευεργεσία!

Επί πενήντα και πλέον έτη φαίνεται ότι η επιθυμία και πρόνοια του ευεργέτη προίκιζε και μόρφωνε παιδιά της Λιβαδειάς. Με ένα πρόχειρο υπολογισμό μπορεί κανείς να διαπιστώσει, αν δεν διακόπηκε για διάφορους άγνωστους σε μας λόγους η ροή των χρημάτων, ότι ο Σταμάτης Ρούφος θεωρητικά προίκισε πάνω από 500 κορίτσια και μόρφωσε πάνω από 150 αγόρια της Λιβαδειάς !

